

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 340/2024-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a zo sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove sp. zn. 19CoP/79/2023 z 11. januára 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 3. apríla 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj základného práva na ochranu zdravia svojich maloletých detí – [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zaručeného čl. 40 ústavy a základného práva na súdnu ochranu maloletých detí podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušenie napadnutého uznesenia krajského súdu a prikázanie veci podľa § 39 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) Okresnému súdu Liptovský Mikuláš, resp. Krajskému súdu v Žiline, ako aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia a náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ sa návrhom doručeným Okresnému súdu Poprad (ďalej len „okresný súd“) 22. októbra 2023 domáhal vydania neodkladného opatrenia, na ktorého podklade by sa maloleté deti sťažovateľa podrobili ortopedickému RTG-vyšetreniu chrbtice a RTG-vyšetreniu nožnej klenby a ktorým by sa matke maloletých detí uložila povinnosť takéto vyšetrenia umožniť a maloleté deti na vyšetrenia pripraviť.

3. Okresný súd uznesením č. k. 14P/155/2023-24 z 30. októbra 2023 návrh na vydanie neodkladného opatrenia zamietol. V podstatnom zdôraznil absenciu splnenia zákonných

predpokladov osvedčiť ohrozenie či porušenie najlepšieho záujmu maloletých detí. V konaní podľa okresného súdu nebolo osvedčené, že matka sa zámerne a bezdôvodne odmieta zúčastniť vyšetrenia chrbtice a nožnej klenby. Akcentoval, že sťažovateľ len nepriamo vyvodzuje ignorovanie liečby zo strany matky, a to poukazom na znalecký posudok z 21. septembra 2023, pričom samotný súdny znalec konštatuje, že je potrebné prevádzanie klinických a paraklinických vyšetrení v sledovanom období minimálne 6 mesiacov, t. j. nejde o akútny zásah do diagnostiky a liečby maloletých detí. Uvedené tvrdenia nie sú dostatočné pre bezodkladný zásah súdu do poskytovania zdravotnej starostlivosti a nemožno z nich vyvodit' akútnu potrebu, keďže súdny znalec poukazuje na rôzne vyšetrenia prakticky od roku 2018 až po súčasnosť. Nejde preto o nevyhnutý a bezprostredný zásah.

4. Na odvolanie bolo uznesenie okresného súdu z 30. októbra 2023 potvrdené ako vecne správne napadnutým uznesením krajského súdu. Na potvrdenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie krajský súd doplnil, že z vyjadrení matky vyplýva, že s maloletými deťmi pravidelne navštevuje ortopéda, cvičí s nimi, dodržiava pokyny ošetrovateľov. Poukázal zároveň na konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 14P/7/2023, ktorého predmetom je zmena výchovného prostredia maloletých detí, v rámci ktorého sa bude vykonávať riadne dokazovanie (ktoré v rámci konania o nariadenie neodkladného opatrenia nie je možné vykonať), v rámci ktorého sa dôkladne prešetria pomery na strane matky, otca a maloletých detí, a teda aj sťažovateľom namietané skutočnosti súvisiace s posúdením starostlivosti matky o maloleté deti.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ argumentuje, že v dôsledku nenariadenia vykonať pravidelné preventívne vyšetrenie maloletých detí odporúčaných súdnym znalcom krajský súd konal v rozpore s pokynmi a odporúčaním súdneho znalca v odbore ortopédie.

6. Porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu sťažovateľ odôvodňuje tým, že vo veci konajúce súdy nevykonali navrhované dôkazy odporúčané súdnymi znalcami. Porušenie základného práva maloletých detí na súdnu ochranu sťažovateľ odôvodňuje tým, že v konaní pred konajúcimi súdmi neboli vypočuté maloleté deti a nebol zisťovaný ich názor, a to ani prostredníctvom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia práv na súdnu ochranu a na ochranu zdravia, ku ktorému malo dôjsť napadnutým uznesením krajského súdu vydaným vo veci neodkladného opatrenia.

8. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

9. Keďže sťažovateľ nie je zastúpený advokátom (§ 34 ods. 1 a § 43 ods. 3 zákona o ústavnom súde), ústavný súd pred tým, ako sa začal zaoberať podstatou ústavnej sťažnosti, skúmal, do akej miery nedostatok právneho zastúpenia bráni jej kvázimeritórnemu prejednaníu. Berúc do úvahy skutočnosť, že ústavná sťažnosť obsahuje, odhliadnuc od nedostatku právneho zastúpenia, všeobecné, ako aj osobitné náležitosti požadované zákonom o ústavnom súde, ústavný súd uplatnením materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, a tým aj k ochrane práv a slobôd fyzickej osoby, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou jeho rozhodovacej činnosti (k tomu pozri aj II. ÚS 51/2017, II. ÚS 782/2014), vychádzajúc z obsahu ústavnej sťažnosti, pristúpil k jej predbežnému posúdeniu (m. m. I. ÚS 193/2024).

III.1. K namietanému porušeniu základných práv na súdnu ochranu a na ochranu zdravia maloletých detí sťažovateľa:

10. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Súdne konanie (vrátane konania pred ústavným súdom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy) sa riadi zásadou, že domáhať sa ochrany svojich práv (tu ochrany základných práv a slobôd) môžu len dotknuté subjekty, t. j. také subjekty, ktoré tvrdia, že bolo porušené ich právo. Teda len takéto subjekty majú aktívnu procesnú legitímáciu na konanie. Iné subjekty majú aktívnu procesnú legitímáciu len vtedy a potiaľ, pokiaľ im ju osobitne priznáva zákon [A v niektorých konaniach je aktívna procesná legitímácia priznaná len určitému favorizovanému okruhu navrhovateľov, t. j. ani nie všetkým skutočne dotknutým subjektom (m. m. III. ÚS 282/2020).].

12. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že podľa čl. 127 ods. 1 ústavy a doterajšej judikatúry ústavného súdu sa každý môže domáhať ochrany len svojich práv, nie práv tretích osôb (m. m. III. ÚS 55/00, I. ÚS 339/2012, II. ÚS 474/2015, III. ÚS 271/2016). Sťažovateľ musí teda namietat porušenie svojich základných práv alebo slobôd (m. m. II. ÚS 317/2016).

13. Z obsahu ústavnej sťažnosti a návrhu na rozhodnutie o nej vyplýva, že tým, kto sa domáha vyslovenia porušenia svojich práv a práv maloletých detí je výlučne sťažovateľ ako otec maloletých detí. Ani z obsahu ústavnej sťažnosti a ani z návrhu na rozhodnutie nemožno vyvodit' skutočnosť, že samotné maloleté deti sa domáhajú vyslovenia porušenia svojich práv. V konaní o ústavnej sťažnosti pritom maloleté deti majú aktívnu procesnú legitímáciu. Vzhľadom na špecifikum situácie sa v prípade maloletých sťažovateľov vyžaduje splnomocnenie advokáta na podanie ústavnej sťažnosti a zastupovanie v konaní pred ústavným súdom prostredníctvom kolízneho opatrovníka, a to s prihliadnutím na § 31 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa ktorého žiadny z rodičov nemôže zastupovať svoje maloleté dieťa, ak ide o právne úkony, pri ktorých by mohlo dôjsť k rozporu záujmov medzi rodičmi a maloletými deťmi (m. m. I. ÚS 438/2019, IV. ÚS 495/2018, II. ÚS 282/2017).

14. Vzhľadom na už uvedené judikatúrne závery vyplývajúce z rozhodovacej činnosti ústavného súdu, podľa ktorých sa ochrany základných práv na ústavnom súde môže domáhať fyzická osoba alebo právnická osoba len v záujme ochrany svojich základných práv a slobôd, berúc do úvahy

skutočnosť, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta (aj) porušenie práv svojich maloletých detí, ústavný súd časť ústavnej sťažnosti vo veci namietaného porušenia základných práv na súdnu ochranu a na ochranu zdravia maloletých detí sťažovateľa odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde z dôvodu, že bola podaná neoprávnenou osobou.

15. Uplatnením materiálneho prístupu k ochrane základných práv a slobôd, a tým aj ústavnosti, ktorý je nevyhnutným predpokladom na spravodlivé usporiadanie vzťahov medzi účastníkmi posudzovaného súdneho konania (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, IV. ÚS 182/07), berúc do úvahy skutočnosť, že účastníkmi predmetného súdneho konania sú (aj) maloleté deti, ústavný súd s prihliadnutím na ďalej uvedené závery k posúdeniu ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu vo vzťahu k osobe sťažovateľa uzatvára, že ani odstránenie prípadného procesného nedostatku spočívajúceho v absencii identifikácie maloletých detí ako sťažovateľov a ich bezchybné procesnoprávne zastúpenie v konaní o ústavnej sťažnosti by vo vzťahu k nim nebolo spôsobilé viesť k inému záveru ako takému, že napadnuté uznesenie krajského súdu nenesie známky arbitrárnosti a z ústavného hľadiska je udržateľné a akceptovateľné (bod 28 tohto uznesenia), čo by bolo dôvodom na odmietnutie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k maloletým deťom ako sťažovateľom z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu:

16. Zásadná námietka sťažovateľa, ktorou odôvodňuje porušenie svojho základného práva, sa zameriava na nevykonanie dôkazov odporúčaných súdnymi znalcami, čo vyústilo do ústavnej neudržateľnosti právneho záveru o nesplnení zákonných podmienok na nariadenie neodkladného opatrenia. Vo svojej podstate sťažovateľ atakuje nesprávne právne posúdenie, ktoré predstavuje dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 CSP.

17. V úvode tejto časti rozhodnutia sa ústavný súd zaoberal uplatnením princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu konať o namietanom porušení práva a vecne sa zaoberať ústavnou sťažnosťou. Základom v konaní o ústavnej sťažnosti sa uplatňujúceho princípu subsidiarity je premisa, podľa ktorej sú všeobecné súdy primárne zodpovedné za dodržiavanie práv a základných slobôd zaručených ústavou alebo medzinárodnou zmluvou, pričom ústavný súd v tomto smere predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci. Uchádzať sa o ochranu základného práva alebo slobody ústavnou sťažnosťou v konaní pred ústavným súdom môže fyzická osoba alebo právnická osoba až za splnenia predpokladu vyčerpania všetkých dostupných právnych prostriedkov súdnej a inej právnej ochrany (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, III. ÚS 703/2017).

18. Na rozdiel od dovolacieho dôvodu zmätočnosti podľa § 420 CSP, pri ktorom je prípustnosť dovolania založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa konanie skončilo, prípadne sa rozhodlo v merite veci, možnosť podania dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci je podľa § 421 ods. 1 CSP proti rozhodnutiu vydanému vo veci návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, akým je aj napadnuté uznesenie krajského súdu, vylúčená v zmysle § 421 ods. 2 CSP v spojení s § 357 písm. d) CSP.

19. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd konštatuje, že existuje právomoc časť ústavnej sťažnosti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu krajského súdu vecne preskúmať a vo veci rozhodnúť.

20. Ústavný súd považuje za potrebné, berúc do úvahy povahu a charakter rozhodnutia, ktoré je ústavnou sťažnosťou napádané, zdôrazniť, že posudzovanie podmienok na nariadenie neodkladného opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov (čl. 142 ústavy). Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) pristupuje k preskúmvaniu ústavných sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv neodkladným opatrením, veľmi zdržanlivo, vychádzajúc z právneho názoru, podľa ktorého zásadne nie je oprávnený zasahovať do rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými nariaďujú neodkladné opatrenia, prípadne zamietajú návrh na jeho vydanie, a to nielen preto, lebo nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, lebo ide o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností účastníkov konania nezasahuje konečným spôsobom (IV. ÚS 82/09).

21. Nariadenie neodkladného opatrenia musí vychádzať z opísania rozhodujúcich skutočností hodnoverne osvedčujúcich dôvodnosť a trvanie nároku, ktorému sa má poskytnúť ochrana.

22. Všeobecný súd teda zisťuje iba najvýznamnejšie skutočnosti dôležité pre rozhodnutie vo veci návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 M Cdo 5/2012 z 28. novembra 2012).

23. Všetky pre nariadenie neodkladného opatrenia rozhodujúce skutočnosti zisťuje všeobecný súd z návrhu a jeho príloh. V prípade nariadenia neodkladného opatrenia prvoinštančným súdom dokonca bez procesnej účasti protistrany. Z uvedeného, prirodzene, vyplýva potreba, aby samotný návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, resp. dôvody v ňom uvedené boli objektívne presvedčivé a argumentačne dostatočné, čo kladie zvýšené nároky na samotného navrhovateľa.

24. Uvedené platí rovnako aj pre odvolacie konanie, navyše s akcentom prezentácie dostatočnej a relevantnej argumentácie k prípadným námietkam protistrany, keďže v rámci odvolacieho konania je už ingerencia protistrany prirodzená (IV. ÚS 314/2023).

25. Ústavný súd pri posudzovaní zásadnej námietky sťažovateľa zohľadnil osobitú povahu inštitútu neodkladného opatrenia a tomu zodpovedajúci zjednodušený a zrýchlený procesný postup a rozhodovanie všeobecných súdov. Zbral pritom do úvahy aj skutočnosť, že úlohou všeobecného súdu pri rozhodovaní o neodkladnom opatrení je zistiť na základe dostupných dôkazných prostriedkov najvýznamnejšie relevantné skutočnosti, a to bez potreby dodržania formalizovaného postupu štandardného procesného dokazovania, a na podklade osvedčených skutočností následne vo veci rozhodnúť. S poukazom na relevantné časti odôvodnenia napadnutého uznesenia ústavný súd zastáva názor, že argumentácia krajského súdu zodpovedá príslušným ustanoveniam Civilného sporového poriadku týkajúcim sa predpokladov vydania neodkladného opatrenia, keď v zhode so súdom prvej inštancie akcentuje, že sťažovateľom prezentované tvrdenia poukazujúce na predložený znalecký posudok nie sú dostatočné pre bezodkladný zásah súdu do poskytovania zdravotnej starostlivosti a nemožno z nich vyvodit' akútnu potrebu, keďže súdny znalec poukazuje na rôzne vyšetrenia prakticky od roku 2018 až po súčasnosť, čo vylučuje, aby v konkrétnych okolnostiach veci išlo o nevyhnutý a bezprostredný zásah. V konečnom dôsledku uvedené

skutočnosti vylúčili záver o splnení zákonných podmienok osvedčiť ohrozenie či porušenie najlepšieho záujmu maloletých detí. Najlepší záujem maloletých detí je pritom leitmotívom akéhokoľvek konania, v ktorom sa rozhoduje o právnom postavení maloletého, konanie o nariadení neodkladného opatrenia nevynímajúc.

26. Je vecou všeobecných súdov, aby vyhodnotili splnenie zákonných podmienok na nariadenie neodkladného opatrenia, pričom do vyhodnotenia dôvodnosti jeho nariadenia, ktoré je založené primárne na skutkových otázkach, ústavný súd zásadne nie je oprávnený zasahovať alebo právny názor všeobecného súdu nahrádzať svojim uvážením. Napadnuté uznesenie krajského súdu je výsledkom procesného postupu, ktorý bol zákonný a procesnými právnymi normami predpokladaný pre túto formu rozhodovania, a preto ani v tomto smere ústavný súd nezistil pochybenia krajského súdu spočívajúce v procesnom excese takej intenzity, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (porovnaj III. ÚS 281/07, III. ÚS 169/2010).

27. Reálne vyhodnotenie potreby bezodkladne upraviť pomery je otázkou voľnej úvahy súdu, ktorá však musí byť objektívne preskúmateľná na základe odôvodnenia rozhodnutia. Neodkladné opatrenie bude spravidla opodstatnené, ak navrhovateľovi hrozí vznik alebo rozširovanie škody či inej ujmy, dochádza k porušovaniu alebo ohrozovaniu jeho práv a oprávnených záujmov, prípadne hrozí zhoršenie jeho právnej pozície do takej miery, že sa mu viac neoplatí uchádzať o konečnú súdnu ochranu (ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022. s. 1093.).

28. Napadnuté uznesenie ústavný súd považuje za vnútorne konzistentné, zrozumiteľné a reagujúce na všetky skutočnosti významné pre posúdenie splnenia zákonných predpokladov na vydanie neodkladného opatrenia, pričom ani prezentovaná sťažnostná argumentácia sťažovateľa nie je spôsobilá spochybniť jeho ústavnú udržateľnosť. Zohľadňujúc osobitnú povahu inštitútu neodkladného opatrenia a tomu zodpovedajúci zjednodušený a zrýchlený procesný postup a rozhodovanie konajúcich súdov, ústavný súd preto dospel k záveru, že napadnuté uznesenie z pohľadu právneho posúdenia nenesie známky arbitrárnosti a z ústavného hľadiska je udržateľné a akceptovateľné.

29. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu napadnutým uznesením krajského súdu odmietol ako zjavne neopodstatnenú v súlade s § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

30. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi v nej uplatnenými.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. júna 2024

Miloš Maďar
predseda senátu